

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ

Ἡ θερινή περίοδος. — Ἡ « Νέα Σκηνή ».

ΜΕ τὴν ἔναρξιν τῆς θερινῆς θεατρικῆς περιόδου, ἡ ὁποία δὲν προμηνύεται καὶ τόσον ζωηρά, χωρὶς νὰ θέλω, ἀναπολῶ τὸ πρὸ δεκαετίας παρελθόν.

Ὡραία καὶ καλοθύμητη ἐποχή, μὰ τὴν ἀλήθειαν! Πόσα θέατρα, πόσοι ἀστέρες, πόσοι πρῶται, γεμάται ἐνδιαφέρον! Καὶ πόσοι συγγραφεῖς « μὲ μέλλον », καὶ πόσοι κριτικοὶ « μὲ κύρος »! Τότε ἐλατρεύετο ἡ Βερώνη, καὶ ἀπεθεοῦτο ἡ Παρασκευοπούλου, κ' ἐμεσουρανοῦσεν ὁ Παντόπουλος, κ' ἐθριάμβευεν ὁ Ταβουλάρης, καὶ ἀνέτελλε πλήρης ἐλπίδων ὁ Γεννάδης, καὶ ἡ δόξα τοῦ Βερναρδάκη ἐπεσκίαζε τὰς ἄλλας, — πόσας ἄλλας! — καὶ ὁ κ. Πετσάλης, ὁ Σαρσαὶ τῆς ἐποχῆς, ἠγωνίζετο νὰ βάλῃ τὸν καθένα εἰς τὴν θέσιν του... Ὁ Παράδεισος, τὸ θέατρον τῆς Ὀμονοίας, τοῦ Ὁρφανίδου, τοῦ Τσόχα, τὸ Βαριετέ, ἀκόμη καὶ τὸ Ἀθήναιον, — δυστυχή Λεκατσά! — ἦσαν τόσα ζωηρά καὶ πολυθόρυβα κέντρα, εἰς τὰ ὁποῖα κάθε βράδν συνέρρεε κυριολεκτικῶς τὸ ἀθηναϊκὸν κοινόν, διὰ νὰ συγκινηθῇ, νὰ γελάσῃ ἢ νὰ πληξῇ, ἐνθουσιῶδες, εὐελπι, ἀκούραστον, μὴ ἀπογοητευόμενον ἀπὸ τὰς συχνὰς ἀποτυχίας τῶν νέων, καὶ περιμένον πάντοτε τὴν μεγάλην ἐκείνην ἐπιτυχίαν, τὴν ὄνειρευτήν, ἡ ὁποία θὰ τὸ ἀπεξημίονε δι' ὅλα...

Ἀλλὰ πρὶν φθάσῃ ἡ ἐπιτυχία, ὁ θρίαμβος τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου, — ἢ μήπως ἦτο ἡ « Φαύστα »; — ἡ ὠραία ἐποχὴ ἐτελείωσεν. Πολὺ γρήγορα, ὅπως ὅλα τὰ ὠραῖα πράγματα... Καὶ ἦλθαν καλοκαίρια, ποῦ τὰ θέατρα ἔμειναν σχεδὸν κενά, ἀπελπιστικῶς κενά, χωρὶς ἐνδιαφέρον, χωρὶς ζωὴν. Ἡ παραγωγὴ βαθμηδὸν ἐστάμάτησεν, αἱ πρῶται ἔγιναν σπανιώτεροι, αἱ θεατρικαὶ δόξαι παρήκμασαν, ἐκυρίαρχησεν ἡ δυσπιστία, αἱ ἐλπίδες ἐσβυσαν. Καλλιτέχναι ὡς ὁ Λεκατσᾶς, ὁ Ταβουλάρης, ἡ Βερώνη καὶ ἡ Παρασκευοπούλου, ἔφευγαν ἀπὸ τὰς Αθήνας καὶ τὸ καλοκαίρι. Ἐρημία, ἐγκατάλειψις, ἀπελπισία...

Ἡ ταυτόχρονος ἰδρυσις τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου καὶ τῆς Νέας Σκηνῆς ἀνεπτέρωσε πά-

λιν τὰς ἐλπίδας. Σήμερον τὰ δύο αὐτὰ ἰδρύματα συγκεντρῶνουν καὶ ἀπορροφοῦν ὅλον τὸ θεατρικὸν ἐνδιαφέρον, — ὅσον ἔμεινε τουλάχιστον, — τὸ πρῶτον διὰ τὴν ἐπισημότητά του, τὸ δεύτερον διὰ τὴν ἀριστοκρατικὴν φιλοκαλίαν του. Τὸν χειμῶνα συχνάζεται τὸ Βασιλικόν, τὸ καλοκαίρι συχνάζεται ἡ Νέα Σκηνή. Ἀντέχει ἀκόμη, μόνος ἀπὸ τοὺς παλαιούς, ὁ Παντόπουλος· ἀλλὰ τὸ θέατρον του μένει κατ' οὐσίαν λαϊκὸν θέατρον, — μολονότι τὸ ἐπισκέπτεται συχνὰ καὶ ἡ ἀριστοκρατία τῆς Νεαπόλεως, — καὶ εἶνε ἴσως ὁ τελειότερος τύπος τῆς παλαιᾶς σκηνῆς, ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ τὸ Βασιλικὸν Θέατρον ἔχη νέαν, τουλάχιστον διὰ τὸν πλοῦτον τῶν σκηνικῶν.

Λοιπόν, ὁ καλὸς κόσμος συχνάζει τώρα εἰς τὴν « Νέαν Σκηνήν ». Ἐσύχναζε τοῦλάχιστον ὡς πέρουσι, — διότι ἅμα ἓνα ἴδρυμα βγάλῃ τέτοιαν φήμην, ἐδῶ εἰς τὰς Ἀθήνας, γρήγορα μένει... μὲ τὴν φήμην. Ἐγὼ τοῦλάχιστον ἀμφιβάλω πολὺ, ἂν ὁ « καλὸς » κόσμος τῆς Νέας Σκηνῆς δὲν ἀνακατεύθῃ εἰς βαθμὸν ἐπικίνδυνον καὶ μὲ « κακόν ». Διαφορετικὰ δὲν θάπετύγχανε τὸ « Λιμπελαί », οὔτε θὰ ἠναγκάζετο ὁ κ. Χρηστομάνος νὰ δώσῃ ἀμέσως τὸ « Βουλευτικόν », μίαν γαλλικὴν φάρσαν, σχεδὸν λαϊκὴν, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν ἀνάμικτον αὐτὸν κόσμον καὶ ν' ἀντισταθμίσῃ εἰ δυνατόν τὴν ἀποτυχίαν.

Τὸ « Λιμπελαί » εἶνε ἓνα χαριτωμένο γερμανικὸν δράμα τοῦ Σνίτσελερ, τὸ ὁποῖον ἐγνωρίζαμεν ἀπὸ τὰς παραστάσεις τῆς Σόρμα. Δὲν ἐπρόφθασα νὰ τὸ ἰδῶ εἰς τὴν « Νέαν Σκηνήν » — ἐδόθη μόνον τὰς δύο πρώτας ἐσπέρας, κ' ἐγὼ ἐνόμιζα ὅτι... εἶχα ἀκόμη καιρόν, — ἐπομένως δὲν εἰξεύρω πῶς ἐπαίχθη ἑλληνικά. Ἐξείρω μόνον ὅτι ἡ μετάφρασις του πρέπει νὰ ἦτο ὠραία, ἀφοῦ τὴν ἐφιλοτέγησεν ὁ κ. Χρηστομάνος, καὶ ὑποθέτω ὅτι οἱ μύσται δὲν θὰ ἔπαιξαν ἀσχημότερα εἰς τὸ « Λιμπελαί » ἀφ' ὅτι παίζουν εἰς ἄλλα ἰσάζια ἔργα, ὅπου οἱ περισσότεροι διαπρέπουσιν καὶ μερικὸι μάλιστα θριαμβεύουσιν. Συμπεραίνω λοιπὸν ὅτι ἡ ἐρμηνεία δὲν θὰ ἦτο κακὴ. Καὶ ἂν ἔπεσε τὸ δράμα, τοῦτο ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ χονδροειδὲς γοῦστον τοῦ « κακοῦ » κόσμου, ὁ ὁποῖός ἐπλειονοψηφοῦσε βέβαια κατὰ τὴν

πρώτην παράστασιν. Διότι τὸ ἔργον εἶνε καλόν, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ὀφείλει νὰ παίζη ἡ Νέα Σκηνή, καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δικαιοῦνται νὰ παιτοῦν οἱ ὑποστηρικταὶ τῆς. Ἄλλὰ καλλίτερα νὰ βγάλη κανεὶς τὸ μάτι του παρὰ τὸ ὄνομα, — λέγει μία παροιμία, — καὶ ἅπαξ ἡ Νέα Σκηνή ἔβγαλε τὸ ὄνομα ὅτι εἶνε τὸ θέατρον τοῦ καλοῦ κόσμου, φοβοῦμαι, τὸ ἐπαναλαμβάνω — μήπως καταντήσῃ τὸ θέατρον τοῦ κακοῦ, — τῶν εὐπόρων ἀστῶν δηλαδή, οἱ ὁποῖοι κατὰ μίμησιν συχνάζουν ὅπου καὶ ἡ ἀριστοκρατία, μὲ τὰ ἴδια σχεδὸν ἑξωτερικὰ γνωρίσματα, ἀλλ' ὄχι καὶ μὲ τὴν ἰδίαν καλαισθησίαν, — καὶ μήπως δὲν ἤμπορέσῃ νὰ ἐφαρμόσῃ πιστῶς τὸ πρόγραμμά τῆς, ἔλλείπει ὑλικῆς ὑποστηρίξεως.

Καὶ τὸ «Βουλευτικί» ἦτο μία παρέκκλισις ἀπὸ τὸ ὠραῖον αὐτὸ πρόγραμμα. Ὁμολογῶ, ὅτι ἂν ἤμουν εἰς τὴν θέσιν τοῦ κ. Χρηστομάνου, δὲν θὰ ἐχρησιμοποιοῦσα τὴν ἰδιοφυῖαν τῶν μυστῶν εἰς ἔργον τόσον χονδροειδές, ἀνοῦσιον καὶ συνηθισμένον. Τὸ πολὺ πολὺ θὰ ἐδιάλεγα ἓνα ἔργον, ποῦ νὰρέσῃ, μετὰ τὸ ἀχώρευτον «Λιμπελαί», καὶ εἰς τοὺς ὀλίγους καὶ εἰς τοὺς πολλούς. Μολοντοῦτο, καὶ ἡ παράστασις τῆς φάρσας αὐτῆς δὲν ἐπῆγε χαμένη διὰ τὴν «Νέαν Σκηνήν». Διότι κατέδειξεν ὑπὸ μίαν ἄλλην ὄψιν τὸ κωμικὸν ταλέντο τοῦ κ. Λεπενιώτη, ἓνα ταλέντο πολυσύνθετον ὁμολογουμένως, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι πολλὰς ἐκπλήξεις μᾶς ἐτοιμάζει.

Εὐτυχῶς, δὲν εἴμπορῶ, δὲν προφθαίνω νὰ παραπονεθῶ μὲ τὴν διεύθυνσιν τῆς «Νέας Σκηνῆς». Εὐθὺς μετὰ τὸ «Βουλευτικί», ὡς ἡ ὠραιότερα ἱκανοποίησις τῆς προσβληθείσης φιλοκαλίας, προβάλλει ἡ «Ἐδδα Γκάμπλερ» τοῦ Ἰψεν. Καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς περιόδου εἶνε γεμάτον ἀπὸ σοβαρὰ καὶ ὠραῖα ἔργα. Θὰ ἴδωμεν τὸν «Ἰππόλυτον» τοῦ Εὐριπίδου, τὴν «Ἀντιγόνην» καὶ τὸν «Οἰδίποδα Τύραννον» τοῦ Σοφοκλέους, ὅχι ὅπως τὰ παριστάνει ἡ Ἐταιρεία πρὸς διδασκαλίαν ἀρχαίων δραμάτων, ἀλλὰ καλομεταφρασμένα ἀπὸ τὸν κ. Χρηστομάνον εἰς τὴν γλώσσαν μας. Ὑπάρχουν ἀκόμη δύο δράματα τοῦ Τουργκένιεφ, ἀλλὰ δύο τοῦ Ντονναί, ἀλλὰ τρία τῆς Σάνδ, ἓνα τοῦ Τζοκόζα, ἓνα τοῦ Καβαλότη, ἡ «Μόννα Βάννα» τοῦ Μέτερλικ, — καὶ ἄλλα, ἐκτὸς τῶν παλαιῶν, τὰ ὁποῖα ἔμειναν πλέον εἰς τὸ δραματολόγιον. Ὑπάρχει μάλιστα ἐλπίς ὅτι θὰ δοθῇ καὶ ἡ «Τρισεύγενη» τὸ ἀνέκδοτον δράμα τοῦ κ. Παλαμά, τὸ ὁποῖον θὰ ἐγκαινιάσῃ μίαν σειρὰν ἔργων ἑλληνικῶν.

Τὰ καλὰ αὐτὰ ἔργα θὰ ἐπιτύχουν; Μετὰ τὸ

«Λιμπελαί», μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ μπιβάλλω πολὺ. Ἄλλὰ συμβαίνει τοῦτο τὸ παράδοξον: Αἱ ἀποτυχίαι τῆς «Νέας Σκηνῆς» εἶνε ἀκριβῶς οἱ μεγαλείτεροί τῆς θριάμβοι καὶ οἱ ὠραιότεροι σταθμοὶ τῆς ἐξελιξεῶς τῆς. Ἡ «Νέα Σκηνή» εἶνε ἀξία θαυμασμοῦ προπάντων διὰ τὰ ἔργα τῆς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἠρίθμησαν τὰς ὀλιγωτέρας παραστάσεις Ἄλλ' ὁ θαυμασμὸς καὶ ἡ ἐκτίμησις πρέπει νὰ ἐξαργυρόνωνται, καὶ χωρὶς τὴν ὑλικὴν ὑποστήριξιν, κανὲν ὄνειρον δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ. Τοῦτο γνωρίζων — ἐκ τῆς πικρᾶς πείρας του πλέον — καὶ ὁ κ. Χρηστομάνος, ποικίλλει τὸ πρόγραμμά του καὶ μ' ἐλαφρότερα, ὀλιγώτερον φιλολογικὰ ἔργα, ἱκανὰ ὅμως νὰ ἐλκύσουν τὸν πολὺν κόσμον, νὰ ξεκουράσουν τὸν θίασον καὶ προπάντων νὰ προμηθεύσουν τὸ χρῆμα, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ ἡ πραγματοποίησις τοῦ ὠραίου ὄνειρου. Εἶνε ἡ μέθοδος τὴν ὁποίαν ἐφαρμόζουν ὅλοι, ὅσοι θέλουν νὰ προχωρήσουν, νὰ παλαίσουν καὶ νὰ νικήσουν. Θὰ ἦτο θαυμαστὸς ὁ κ. Χρηστομάνος ἂν δὲν παρεδέχετο καμμίαν συνθηκολογίαν καὶ ἂν ἔκλειεν ἑξαφνα τὸ θέατρόν του μὲ μίαν μεγαλοπρεπῆ χειρονομίαν περιφρονησεως πρὸς τὸ «νοῆμον κοινόν», τὸ ὁποῖον διασκεδάζει μὲ τὸ «Βουλευτικί» καὶ πλήττει μὲ τὸ «Λιμπελαί». Ἄλλ' εἶνε ἀκόμη θαυμαστότερος, ἀκριβῶς διότι δὲν τὸ κάμνει, — διότι ὑποχωρεῖ διὰ νὰ νικήσῃ, καὶ κάμπτεται διὰ νὰ ἐμμεῖνῃ, κ' ἐξακολουθεῖ τὸ ὠραῖόν του ἔργον, καὶ πλησιάζει, ἔστω καὶ μ' ἐλιγμούς, πλησιάζει ὁλονὲν τὸ μέγαλον του ἰδανικόν.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ